Pârvu Boerescu

COMPLETĂRI LA *DICŢIONARUL ETIMOLOGIC AL LIMBII ROMÂNE* (DELR), VOLUMUL I (A – B)[1]

AGIN*A* vb. (Oltenia) „a înceta, a sta – cesser, s'arrêter, rester" 1939 (SDLR).

{Variantă a verbului *acin*a/ *acir*a/ *acer*a < lat. târz. *acinari* = lat. *moror, morari* „a sta pe loc, a întârzia etc." (cf. Al. Graur, BL, 4, 1936, 64; cf. DELR, 1, 14.)} // Et. nec., etc. DELR, 1, 41.

AL-P*A*RI adv. „cu preţ egal cu valoarea nominală – au pair" 1907.

{It. *al pari* „în acelaşi fel, cu acelaşi preţ" ← it. *pari* „valoare nominală a unui titlu de credit".} // Germ. *alpari* DELR, 1, 65.

ALŢ*A*R[1] s.n. (Ţara Moţilor) „scrin (în care se păstrează documentele şi banii) – armoire (dans laquelle on garde les documents et l'argent)" 1888.

{Et nes. Probabil ♦ magh. *álca* „mască" → „ascunzătoare (pentru bani etc.)" + suf. r. *-ar*, cf. r. (reg.) *armar* „dulap", sau vb. magh. *álcáz* „ascund, camuflez", cu substituţia finalei.}

{Ori, mai puţin probabil, ♦ lat. **arciāle*, cf. lat. *arcella* „lădiţă", cf. lat. **arcīle* „sipet, scrin", istrian. *arsil* „comodă", vezi REW[3] 613, 615.}

// ♦ Lat. **arciarium* < lat. *arc(h)ium* „arhive" V. Bogrea, DR, 2, 1921–1922, 899; ♦ et. nec. DELR, 1, 67.

{**ALŢ*A*R**[2] s.m. (Ţara Făgăraşului) „salcâm – acacia" 1988 (V. Bidian, D. Loşonţi, Gr. Rusu, CL, 33, 1, 17–24), var. (suspectă) *alţier* 1891 (cf. DELR, 1, 67).}

{Variantă a substantivului *arţar*, cu sensul reg. (5.) „salcâm" MDA, 1, 60, 137, prin disimilare: *r – r > l – r*, cf. *arcer* → var. *alceriu*; *urcior*[1,2] → var. *ulcior*[1,2] etc.}

Nu figurează în DELR, 1 (A–B).

Cf. **alţ*ie*r**, **arţ*a*r**[1].

[1] Pentru cursivitatea lecturii şi pentru uşurinţa comparaţiei cu textul comentat, am preluat din DELR, 1, (A–B), 2011, formatul editorial şi informaţiile generale necesare pentru identificarea cuvintelor discutate. Contribuţiile noastre (completări, modificări, succinte explicaţii sau referinţe bibliografice) au fost încadrate între acolade: {}. După semnul // urmează soluţiile etimologice respinse în DELR, 1, (A–B) şi/ sau de noi înşine. Ordinea soluţiilor neacceptate a fost uneori modificată.

LR, LXII, nr. 4, p. 425–440, Bucureşti, 2013

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

ATEI*A* vb. (Banat, Oltenia) {[pron. băn.: *aćei*a]} „a se îmbrăca de sărbătoare – se vêtir de fête” {şi „a (se) primeni, a (se) dezbrăca; a aranja, a pune în ordine (pe cineva)”} 1884.

Etimologie controversată. De reţinut, sub beneficiu de inventar:

♦ Lat. **aptabiliare* < lat. *aptabilis* „folositor, utilizabil, destoinic” (*Thes*. *l. lat.*, 2, 323), cf. lat. *apto* „aptum facio, paro, instruo – a potrivi, a aranja, a ajusta, a pregăti etc.” (*ibid.*, 326). Lat. **aptabiliare* > **atăeĭa* > *ateĭa* (*-pt-* > *-t-* înainte de accent, cf. S. Puşcariu, DR, 1, 1920–1921, 425) **P**. **Skok**, ZRPh, 50, 1930, 265, etim. acceptată de L. Tamás, AECO, 2, 1936, 313 (n. 113), cf. Al. Rosetti, ILR, 1986, 221. ♦ V. fr. *(s')**atillier*** „arranger, ajuster, (se) parer”, v. prov. ***atilhar*** „arranger, disposer, ajuster, parer” < lat. **aptīcŭlāre* „a aranja, a găti, a curăţa” (< lat. *aptus*) REW[3] 564, FEW 25/135, 1970, 60.

// ♦ Cf. it. ***attillar**si* „a se îmbrăca cu grijă, a se aranja, a se găti, a se dichisi” S. Mangiuca, „Familia”, 1884, 67; ♦ cf. v. prov. *atilhar*, cf. lat. *tela* „teară, ţesătură, urzeală” Al. Philippide, ZRPh, 31, 1907, 294; ♦ lat. **attiliare* „a prinde cu „ace” (= lat. *stilus*), „a împodobi”, prin falsă analiză ← lat. **dēstiliāre* (< *stilus* „tulpină, tijă etc.”) S. Puscariu, ZRPh, 37, 1913, 112, cf. REW[3] *Nachträge* 2604, p. 806; ♦ etim. lat. **aptīcŭlāre* şi **dēstiliāre* > r. *ateia*, respinse de Al. Graur, BL, 5, 1937, 95.

// ♦ Lat. **atteuiare* < lat. *ad-* + gepid. **tēwjan*, cf. gotic. *ga-tēwjan* „a pune în ordine, a aranja”, cf. cat. *cavall* ***ateviat*** „*equus phaleratus* – cal cu harnaşamentul bogat împodobit” C. Diculescu, ZRPh., 49, 1929, 405 (21), E. Gamillscheg, RG, 2, 294, A. Poruciuc, „The Journal of Indo-European Studies”, 39, 2011, 3–4, 355–361, cf. J. Coromines, DECLLC, I, s.v. *ataviar* „a (se) aranja, a (se) găti, a (se) dichisi”; ♦ etim. gep. (= got.) **tēwjan* > r. *ateia*, respinsă de P. Skok, ZRPh, 50, 1930, 265 şi de L. Tamás, AECO, 2, 1936, 313 (n. 113), cf. Al. Rosetti, ILR, 1986, 221.

// ♦ Rom.**hăteia* (← **hăiet* ← **haie* < sb. *halja* „haină”) A. Avram, CIE, 16–18; etim. acceptată de DELR, 1, 151; obiecţii: P. Boerescu, LR, 56, 2007, 4, 402–403.

// ♦ *Aceia* (= *ateia*) ← pl. *ace*, cf. fr. *épinglé*, cf. „a se pune la patru ace”, HEM, 1, 142–143; ♦ *ateia* ← *tei*, *teie* „frânghii, funii etc. făcute din liberul teiului”, cf. fr. *tille* „curmei de tei” L. Spitzer, BL, 6, 1938, 235–237; ♦ {lat. pop. **attiliare* „a curăţa/ dezbrăca teiul de scoarţă pentru a ajunge la alburn → a folosi fibrele albe, curate ale alburnului (liberului) teiului” < lat. *ad-* şi *tilia*$_2$ „alburn”, cf. v. fr. *atilier* şi v. prov. *atilhar* „arranger, disposer, parer” (< lat. *tilia*$_2$) P. Boerescu, LR, 56, 2007, 4, 400–405;} ♦ *ateia* ← *înt'eia*/ *înćeia*, variante reg. ale vb. *încheia* (comunicare Gr. Brâncuş).

// ♦ Et. nec. DA, CDER 505, MDA.

B*A*HNIŢĂ[1]** s.f., s.m. (peior., rar, înv.) „ţigancă – gitane” 1872, var. *bâhliţă*[2].

{Aceleaşi cuvinte cu *bahniţă*[2] şi *bâhliţă*[1], utilizate metaforic (peiorativ/ jignitor) sub influenţa verbelor *a băhni*, *a bâhli* „a căpăta miros urât”.} // Et. nec. DELR, 1, 175.

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

B*A*NDURĂ[1] s.f. (Trans., Mar.) „cârpă {pentru şters praful, bocceluţă}, femeie depravată – chiffon, femme dévergondée”, 1856, var. *bandoră,* {*bandor, bandur, băndură, bândură* (D. Loşonţi, CIE, 28)}.

{Creaţie expresivă, înrudită cu *blăndură* „haină veche ruptă”, *fleandură* „haină zdrenţuită, femeie depravată”, *buleandră* „haină veche, zdreanţă, cârpă, femeie depravată”, posibil influenţată de germ. *Band* „legătură, panglică” TDRG[1], 154, ori de săs. *Bândel* „legătoare” N. Drăganu, DR, 2, 1921–1922, 900; DR, 6, 1929–1930, 281.}

// Săs. *Bändel, Bündel* HEM, 2461; ♦ germ. *Bändel, Bündel* şi săs. *Bândel* „legătură, boccea” TDRG[3]; ♦ et. nes., probabil < ucr. *banduri* „viscere, resturi”; etc. DELR, 1, 186.

Fam. **băndur*i*că** „cârpă mică”, 1886.

BĂLĂTR*U*C s.n., s.m. (Trans.) {„bucată de fier sau o piatră rotundă cu care se pisează bulgărele de sare în piua mică/ în troc – égrugeoir” (DA, 1/1, 450, DA ms.)} 1883, {var. *balatr*oc, *balatr*uc, *bălătr*ug (DA ms., cf. FD, 1, 195).}

{Et. nes. Probabil ♦ săs. *belle (+ troc)* „Steinhammer – ciocan pentru (sfărâmat) piatră etc.” (într-o covată), cf. săs. *bäll, bäller, baln, belle, bellen* (= germ. *Bille*) „ciocan de ferecat piatra morii” (*ap*. SSW, 1, 598–599). Pentru secvenţa finală *-truc* (*-troc*, *-trug*), cf. compusele germ. de tipul *Walktrog* „covată pentru dat la piuă”, cf. r. (reg.) *troc*[3] „covată” (< săs. *trōch*, germ. *Trog*).}

{Ori, mai puţin probabil, ♦ ← **bălătug* (metateză) ← *bătălug* „pisălog, pilug” (< *bătălău* + *pilug* D. Loşonţi, în SDIO, *Omagiu Teaha*, 2011, 330), cf. *bilătruc* „butuc gros şi greu” etc.} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 204.

BEANC s.n. (Trans.) {„hârb – tesson, pot cassé” 1906, var. *beancă*[1] (DA ms.)}

{Probabil săs. *Bæken* (germ. *Becken*) „vas puţin adânc, strachină, blid, recipient pentru pomană” [«auch alle Sontag sollen sie (die Armen des Spitals) ir **beken** fur der Kirchen haben, welchess alles den Armen zugehen soll.» = „şi în fiecare duminică (săracii spitalului) trebuie să aibă „beancurile” (blidele) lor pentru biserici...” (anul 1625, Müller, *Hosp.*, *ap.* SSW, 1, 441, s.v. *Becken*)]}. // Et. nec. MDA, DELR, 1, 214.

{Cf. **breanc**.}

BEJ*A*RCĂ s.f. (Olt.) „căciulă sau pălărie ruptă – bonnet {de fourrure} ou chapeau déchiré” 1931.

{Cf. (reg.) *jarcă* „piele de oaie veche şi roasă” [2], *jarchină* „haină ponosită, cojoc din piele proastă”, cf. *jberghelit* „jerpelit”; ♦ cf. alb. *zhargë* „pantofi scâlciaţi”, *zharg* „piele de şarpe lepădată primăvara; haină groasă, cojoc vechi”, cf. alb. *shark*[1] „coaja verde a nucilor/ castanelor”, „piele lepădată de şarpe”}; ♦ cf. alb. *sharkë* (comunicare Gr. Brâncuş). // Et. nec. DELR, 1, 217.

[2] Elementul de compunere *be-* coincide inexplicabil cu adv. magh. *be* „în, înăuntru” şi cu adv. (interj.) magh. *be* „ce, cât (de)”. Apropierea lui *be-* de prep. bg. *bez* „fără” întâmpină dificultăţi semantice.

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

B*E*TCĂ s.f. (Trans.) „vas făcut din coajă de bostan – vase en écorce de citrouille” 1906, var. *beţcă*.

{Probabil ← *curcube*tă „dovleac, bostan” (**betă* + suf. *-că*); var. *beţcă* ← dim. *curcubeţică*, cf. *betcă*.} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 225.

{**BL*Ă*NDURĂ**} s.f. (Trans.) „haină veche, {ruptă – vêtement qui tombe en loques”}, 1906.

{Creaţie expresivă, înrudită cu *bandură*[1] „cârpă pentru şters praful etc.”, *fleandură* „haină zdrenţuită”, *buleandră* „haină veche, zdreanţă, cârpă”}, ori contaminare între *băndură* [= *bandură*] şi *fleandură* D. Loşonţi, CIE, 28.

// ♦ Cf. *bulendre*, cf. lat. med. *balandrana* B.P. Hasdeu, *Studii*, 1988, I., 3 (comunicare Gr, Brâncuş); ♦ creaţie expresivă, din aceeaşi familie cu *bleandă*[1] „om molău” DELR, 1, 243, s.v. **ble*a*ndă**[1]; ♦ et. nec. DA, MDA.

BL*U*CĂ s.f. (Ban.) „bulgăraş, globuleţ; ghindă; {glob de lampă} – boullette; gland du chêne; {globe de lampe}” 1900.

Lat. *bulluca* ← lat. *bulla* + suf. *-uca*, cf. lat. **matteuca* Al. Philippide, ZRPh, 31, 1907, 300; P. Skok, ZRPh, 50, 1930, 270[3]; {v. şi REW[1], REW[3] 1390, S. Puşcariu, ZRPh, 37, 1913, 111.} // Et. nec. DA, MDA, DELR, 1, 247.

{**BOBON*E*TE** s.m. (Gorj) „colăcel sau felie de pâine, în care se înfige o lumânare, date de pomană la înmormântare”, var. *boboneţ*, 1967 (GO, cf. DGS, 1, 2009, 104).}

{Creaţie expresivă, înrudită cu *dodonete* „bucată de aluat rotunjită” (DLR, 1/6, 1286) şi cu *poponete*[1] „colăcel din aluat dospit de pâine, care se împarte de pomană copiilor” (DLR, 8/4, 1043), influenţată fonetic de adj. ***bobo**nat* „rotund”.} ♦ Cf. *popoi* „pâine mică de forma unei turtiţe” (comunicare Gr. Brâncuş).

Nu figurează în MDA şi DELR, 1 (A–B).

{Cf. **dodon*e*te, popon*e*te**[1].}

BOBORO*A*DE s.f. pl. (Dâmboviţa) „turte de pâine care se pun la pomenirea mortului etc. – galettes offertes à la messe de commémoration d’un mort” 1885.

{Creaţie expresivă. Probabil ← **bogoro*da = *Bogoro*diţa (< slv., bg.) „Născătoare de Dumnezeu, Maica Domnului”, cf. ***panaghi*e** (*ap*. Maria Iuliana Manta, *Termeni pentru* pomană *în graiurile dacoromâne sudice*, în ILB–SIL, 3, 2010, 62–63) < gr. *Παναγία* „Sfânta Fecioară, Precista” (DLR, 8/1, 50). Cf. ***bobo**nat, **bobo**nete* etc.} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 252.

[3] Din articolul *Gibt es altgermanische Bestandteile in Rumänischen?* [*Există elemente vechi germanice în limba română?*]: «Lat. *bulla* (REW 1385) se înfăţişează în albaneză ca *bul'ε* [*bulë*] „boboc, mugur” (G. Meyer, *Et. alb. Wbch.* 53), iar lat. *bulluca*[4] (cf. v. Wartburg, FEW, 623), sub forma *bul'ungε* [*bulungë*] „buboi, furuncul pe corp”. [Nota [4]: Sufixul este probabil adăugat lui *bulla* după modelul *matteuca* > rom. *măcĭucă*. Fireşte, cuvântul poate fi identic şi cu gall. *bulluca* „un soi de măr (cf. v. Wartburg, FEW, 624)...] Rom. *blucă* se suprapune cu lat. *bulluca* > alb. *bul'ungε*[6]. [Nota [6]: Din cauza căderii lui *u* neaccentuat, cf. lat. *exsucatus* > rom. *uscat* etc.]»

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

BODÂRL*Ă*U[2] s.n. (rar) „închisoare – cachot, prison” 1881.

Et. nes. Probabil acelaşi cuvânt cu *bodârl*ău[1] „cufundar” SDLR; CDER 965, devenit termen argotic, {cf. *dârl*og, cf. *dârl*ău (reg.) „om rău, vagabond”.} // Et. nec. TDRG; DELR, 1, 254.

BODRO*A*NŢE s.f. pl. {Moldova} „haine vechi şi rupte, {catrafuse,} boarfe – nippes, vieux vêtements, hardes” 1898.

{Creaţie expresivă: ← *zdroanţe* (reg.) „zdrenţe”, cf. ***b*u*l*e** (reg.) „**bu***l*endre, **bo***a*rfe”, sau din *zdroanţe*, cu schimbare de prefix.} // Cf. *cotroanţe*, *cotrenţe* V. Bogrea DR, 4, 1924–1926, 807, n. 2; SDLR s.v.; ♦ et. nec. DA, DELR, 1, 255.

BOGD*A*N[2] s.m. (Banat) „copil – enfant” 1895.

Antrop. *Bogdan* (< v. sl. *богъданъ* „dat de Dumnezeu”), {folosit în jocurile de cuvinte favorizate de rimă: *Muierea la **anu'** îi făcu bogd**anu'** şi la **doi ani** erau **doi** bogd**ani*** (Cătană, P. 2, 150, *ap.* DA). Cf. *găvan*: ***anu'** şi găv**anu'*** „anul şi copilul” (DA, 1/1, 597)}; ♦ cf. ucr. *bogdan* „copil din flori”, *bogdanka* „fată născută din afara căsătoriei” V. Bogrea DR, 4, 1924–1926, 1049, n. 1. ♦ {Vezi şi adj. ar. *bugdan, -ă* „chipeş” T. Papahagi, DDA, 291.} // Et. nec. DA, DELR, 1, 255.

BORŢ s.n. (reg.) „pântecele femeii gravide – ventre de la femme enceinte” 1892, {antrop. *Borţun* 1599, var. *borţă*}.

{Element de substrat, apropiat fonetic de gotică şi albaneză. ♦ Cf. got. **baúrþs* [**borθs**] (= *ga-baúrþs*) „Getragenes – ceea ce este purtat, fătul (în pântecele mamei)”, cf. got. *baúrþei* [borθī] „sarcină, povară” (*ap*. G. Köbler, GW, 74), cf. gr. *φόρτος, φορτίον* „sarcină, povară”.} ♦ Cf. alb. *(m)barsë* „gravidă” Gr. Brâncuş, VA, 133. [Alb. *mbarsë* continuă PAlb. **en-bartja*, înrudit cu i.-e. **bher-* „a naşte” (Vl. Orel, AED, 249).] // Vezi continuarea în DELR, 1, 268–269.

Cf. **b*u*rtă**.

BOR*U*GĂ s.f. {Banat, sat. Lăţunaş} „trecătoare îngustă {numai pentru un car, printre două dealuri} – défilé” 1906 {Viciu, *Gl.*}.

{← Dacorom. arh. **r*ugă < lat. pop. ***ruga*** „zbârcitură, încreţitură, cută, cale (îngustă), drum”, cf. ar. *ar*ugă/ *r*ugă „strungă”, cf. alb. *rrugë* „stradă, drum, cale, şosea”, cu pref. *bo-*, cf. sl. *po-*.[4]} // Et. nec. MDA, DELR, 1, 269.

BOŞOR*O*G s.m. (reg.) „(persoană) care suferă de hernie; bătrân, ramolit – hernieux; gâteaux” 1839.

{← *Boş* + *hodor*og P. Boerescu, LR, 58, 2009, 4, 471.} Et. nes., probabil ← *boş* + *hodor*og° [etc.] DELR, 1, 271.

[4] Ni se pare evident că (reg.) *bor*ugă „drum de care într-un defileu îngust” **nu** este înrudit etimologic cu *bur*ugă (reg.) „apă curgătoare” (cf. *burău* „cascadă”), cu *ier*ugă (reg.) „canal (cu apă)/ albie (secată) etc.” (< srb. *jaruga* „groapă, canal, şanţ, râpă”), ori cu *vir*ugă (înv., reg.) „viroagă” (< srb. *vir* „vârtej de apă, bulboană, şipot”.

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

BOZGÂND*I* vb. (Banat) „a scotoci – farfouiller” 1912 {DA}.

{Et. nes. Probabil ← dacorom. arh. ****zgând***i „a *răni” → „a zgândări o rană, a **răscoli** (jarul)” etc., cf. *zgândăr*i; element probabil de substrat, cf. alb. *gandoj* „a răni, a schilodi”, cu pref. *bo-*, cf. sl. *po-*, Boerescu, LR, 2003, 52, 4, 171–174; LR, 2009, 58, 4, 471.} // Cf. magh. *bozogni* {[sic] = *mozgatni*} „a se mişca”, cf. *bâjbâ*i DA; ♦ *bozgând*i „a pipăi” ← *bâjbâ*i, cf. *moşmând*i „a dibui, a orbecăi” CDER, 843; ♦ et. nec. DELR, 1, 275.

BREANC s.n. (Transilvania) „ciob, hârb – tesson”, 1910.

{Probabil săs. *Bräck (präk)*, cu *n* epentetic, în expr. *än die **Bräck** schmeissen* „a arunca / a dărui ceva (vase cu mâncare, resturi) celor nevoiaşi, a arunca / a dărui (ocazional) bani mărunţi copiilor” (*ap.* SSW, 1, 701). [Cf. *əd äsz, wā won əm əd än də präk šmeiszt* „einer Speise, die man vor hungriche Menschen stellt, die die Schüssel schnell leeren – unei mâncări, puse în faţa unor oameni înfometaţi, care golesc în grabă blidele” (SSW, 8, s.v. *Pricke*)]}. // Et. nec. DA, DELR, 1, 283.

{Cf. **beanc**.}

BUL*A*N[1] s.n. (arg., vulg.) „picior, fesă – jambe, fesse” 1934 (BL, 2), 2007 (DEXI).

Ţig. *bul* „şezut, fund[5] etc.” + suf. *-an* sau ţig. *bul*a*no* „dos” Al. Graur, BL, 2, 1934, 119,131; 4, 1936, 197.

Nu figurează în MDA şi DELR, 1 (A–B).

{**BUL*A*N**[2] adj., s.m. (Ceahor, r. Cernăuţi) „(cal) mijlociu şi gros – (cheval) de taille moyenne, mais gros” 1926 (S. Pop, DR, 4/2, 1924–1926, 1557; DR, 5, 1927–1928, 102).}

{Et. nes. Probabil tăt./ nord turcic *bul*a*n* 1. „elan, cerb” (→ „cal”), 2. „galben deschis”, cf. ucr. *bulanyĭ* „(cal) şarg etc.” (v. ESUM, 1, 289), influenţat semantic de ţig. *bul* „şezut, fund etc.” + suf. *-an* (cf. Al. Graur, BL, 2, 1934, 119, 131; 4, 1936, 197) → „(cal) cu crupa groasă” (contaminaţie + sens specializat).}

Nu figurează în MDA şi DELR, 1 (A–B).

{**BUL*Ă*U**[1] adj., s.m. (Ceahor, r. Cernăuţi.) „(cal) **gros**, mare şi urât – (cheval) gros, grand et laid” 1926 (S. Pop, DR, 4/2, 1924–1926, 1557; DR, 5, 1927–1928, 102), var. *bul*a*u*.}

{Probabil ← *bul*a*n*[2], cu substituţia finalei = (*-ău*), cf. ţig. *bul* „şezut, fund etc.” → (cal) „cu crupa groasă” (sens specializat), cf. (cal) *în**fund**at* „scurt în trup, gros şi gras” (vezi S. Pop, DR, 5, 1927–1928, 206).}

// Ucr. *bylauka* S. Pop, DR, 4/2, 1924–1926, 1557.

Nu figurează în MDA şi DELR, 1 (A–B).

[5] Cf. Gheorghe Sarău, *Mic dicţionar rom-român*, Bucureşti, Kriterion, 1992.

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

{**BUL*Ă*U**[2]** s. n. (arg.) „carceră, închisoare – cachot, prison” 2007 (DEXI).}

{Probabil acelaşi cuvânt cu *bulău*[1] „gros” (← „fund gros”), termen argotic cu sens specializat, cf. *la gros* „la închisoare”.} Cf. *bulan* DEXI.

Nu figurează în MDA şi DELR, 1 (A–B).

BUNCE*AG* s.n. „(bot.) pedicuță; covor de mușchi, îngrămădire de buruieni, lemne putrede etc. – lycopode en massue, de mousses, hallier, complexe de mauvaises herbes ou de bois pourri, etc.” 1871, var. *buceac*, *bugeac*[2], *bungeac*. / {1. (Bot. reg.) Pedicuță (*Lycopodium clavatum*). 2. (Bot.) Mușchi (*Xanthoria parietina*). 3. Buleacăr. 4. (Î.f. *buceag*) Pământ negru din pădure. 5. (Bot., î.f. *bungeac*) Aţa apei [(?!) = Muşchi stelat] (*Muiucu* [(sic) = *Mnium*] *undulatum*) MDA, DEXI.}

{Probabil r. (reg.) *bunciuc/ buciuc* (< ucr. < tc.) „(bot.) coada calului (*Equisetum arvense*)” + r. *huceag* (< ucr.) „hățiș, pădure măruntă crescută din rădăcinile copacilor tăiați etc.” (+ *bunget* „pădure deasă şi întunecoasă” → var. *bungeac*) (contaminație).} // Variantă din *bunciuc* „tui, coadă de cal, plantă echisetacee” SDLR, 207, s.v. *bungeac*; ♦ et. nes., probabil din *bunget* (cu substituția finalei) DELR, 1, 310; ♦ cf. magh. *boncs* {„nod, pachet”(?)}, *boncsok* {„steag turcesc în formă de coadă de cal”} „lycopodium clavatum” {= pedicuță, brădişor = magh. *kapcsos korpafű*}, rus., rut. *bunčuk* {„(ist.) tui, coadă de cal”}, polon. *bunczuk* „equisetum” DA; ♦ magh. *boncs* „pachet”[!], *boncsok* „licopodiu”[!] etc. (cf. Cihac, DED, 2, 55) CDER 12**0**4; ♦ sb. *bučjak* „făget” + *bunget* „pădure deasă” CADE; ♦ cf. sb. *bučak* DEX.

B*U*RTĂ s.f. „abdomen – ventre” c. 1544 (antrop. *Roman Burtul*), var. *bârtă*.

{Element de substrat, apropiat fonetic de vechile limbi germanice şi de sanscrită. ♦ Cf. v. francon. de nord *burtha* (= germ. *Bürde*) „sarcină, povară” (*ap.* G. Köbler, IGW, 122), cf. P. Boerescu, LR, 59, 2010, 2, 202;} ♦ cf. skr. *bhr̥táh* „purtat”, vezi ♦ i.-e. com. **bhr̥tā-* „sarcină – fardeau”, participiu trecut pasiv al vb. **bher-ō-* „a purta” C. Poghirc, ILR, 2, 355, G. Ivănescu, *ap.* H. Mihăescu, RSEE, 315 (cf. Pokorny, IEW, 128, 130); ♦ el. de substrat, **cf. rad. i.-e. **bu-, *bhu-* „a umfla” sau i.-e. **bher-* „a duce, a purta”** I.I. **Russu**, ER, 279–280[6].

// ♦ Gepid. (cf. got.) *baúrþei* [borθī] „sarcină, povară”, cf. v. germ. de sus *burdī* „idem”, cf. germ. elveț. *burde* „uterul vacii, abdomenul femeii însărcinate; intestine, viscere în general” C. Diculescu, *Die Gepiden,* 1, 1922, 177; ZRPh, 49, 1929, 431 [47]; ♦ orig. neclară, probabil moştenit din lat. dun., în care e împrumutat din daco-moesică, cf. alb. *bark* „burtă”[7], *mbarsë* „însărcinată” SDEM, 64; ♦ r. ***bur**ic* + suf.

[6] În DELR, 1, p. 315, lui I.I. Russu (ER, 279–281) i se atribuie în mod eronat etimologia care aparține autorilor SDEM, citată imediat mai jos: cf. alb. *bark* „burtă”, *mbarsë* „însărcinată”. Vezi nota nr. 7.

[7] Alb. *bark* „burtă” < PAlb. **baruka*, de origine ilirică (cf. tarant. *βάρυκα*), continuă o bază i.-e. **bhor-uko-*, a rad. i.-e. **bher-* (Vl. Orel, AED, 18, cf. E. Çabej, *St.gj.* I, 56), evident diferită de forma i.-e. comună **bhr̥tā-*, moştenită de sanscrită, de geto-dacă şi de vechea franconă de nord. De aceea, alb. *bark* nu poate şi nu trebuie să fie considerat corespondentul sau termenul de comparație albanez al r. *burtă*.

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

hipocoristic slav ***-ta***, cf. *burte(a), folte(a)*, cf. *buric*os*, burtic*os*, folticos* P. Skok, ZRPh, 50, 1930, 274–275; ♦ et. nec. DA, DEX. Vezi continuarea în DELR, 1, 315.

Cf. **borţ.**

BUŞUM*A*[1] vb. „a freca un cal cu un şomoiog de paie {pentru a înlătura transpiraţia şi murdăria} – frotter un cheval avec un bouchon de paille {(bouchonner un cheval)" cca. 1930–1940 (Gen. Gr. Hortopan, *Enciclopedia Veterinară*, f.a.), 1957 (DI), 1958 (DLRM), var. *buciuma, buciuna, buşoma, buşuna*.}

Fr. *bouchonner* MDA. „De ce nu fr. *bouchonner*?" Al. Graur, fişă în DA ms. {(*buşuma* ← (*)*buşuna* ← **buşona*). Cuvânt împrumutat în Vechiul Regat prin ofiţerii de cavalerie cu studii în Franţa, cu începere din secolul al XIX-lea, formele româneşti fiind adaptate în graiul foştilor soldaţi de ordonanţă sau rândaşi la cai.} // Et. nec. DEX, MDA, DEXI, DELR, 1, 318.

{Var. **buciuma** 1939 (V. Glonţ, *Dicţ. Fr.-Rom.*) ← *buşuma*, prin etimologie populară; **buciuna** 1957 (DI) ← (*)*buşuna* + *buciuma* (contaminaţie).}

{Cf. **buşuna**.}

{**BUŞUM*I*** vb. (reg.) „a bate cu pumnii, a buşi – frapper" (DA, ms. fişă), var. *buşuma*[2].}

{Probabil ← *buş*i + *buşuma*[1] (contaminaţie).}

// Nu figurează în MDA şi DELR, 1 (A–B).

{**BUŞUN*A*** vb. (reg.) „a suvintra, a codi, a codini – tondre la laine (sale) du ventre ou à la queue des brebis". (DA ms. fişă, cf. NALR – s 4, h 799/905).}

{Acelaşi cuvânt cu (*)*buşuna*/ *buşuma* ← **buşona* „a înlătura murdăria de pe un animal" (< fr. *bouchonner*), influenţat semantic de *tuşina*, cf. (var.) *tuşuna* (contaminaţie);} ♦ cf. *tuşina* (comunicare Gr. Brâncuş).

// Nu figurează în MDA şi DELR, 1 (A–B).

{Cf. **buşuma**[1], **tuşina.**}

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

(neincluse în DELR, 1, A–B)

Coromines, DECLLC	= Joan Coromines, *Diccionari etimologic i complementari de la llengua catalana* (4.a edició). Curial Edicions Catalans SA, 1982–1991.
Çabej, *St.gj.*	= Eqrem Çabej, *Studime gjiuhësore*, I–VII, Prishtinë, Rilindja, 1975–1977.
Çabej, SE	= Eqrem Çabej, *Studime etimologjike në fushë të shqipes*, I. *Hyrje*. Tiranë, Akademia e Shkencave, Instituti i Gjuhësisë, 1982 (vol. II: *A–B*, 1976; vol. III: *C–D*, 1987).
DGS	= Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Maria Marin (coord.), *Dicţionarul graiurilor dacoromâne sudice*, I–III, Bucureşti, EA, 2009–2011.
Diculescu, 1929	= Constantin Diculescu, *Altgermanische Bestandteile [im Rumänischen] und die rumänische Kontinuitätsfrage*, I, extras din „Zeitschrift für romanische Philologie" XLIX, Halle (Saale), Max Niemeyer Verlag, 1929.

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)

ESUM = *Етимологічний словник української мови*, Том перший, А–Г, Київ, Видвництво «Наукова Думка», 1982.
Gamillscheg, RG = Ernst Gamillscheg, *Romania Germanica – Sprach- und Siedlungsgeschichte der Germanen auf dem Boden des alten Römerreiches*, I–II. Berlin, de Gruyter, 1934–1935.
Glonţ, *Dicţ. Fr.-Rom.* = Vasile Glonţ, *Dicţionar francez-român*, Bucureşti, Cugetarea, f.a. [1939].
Köbler, GW = Gerhard Köbler *Gotisches Wörterbuch*, (2 Auflage) 1989 © Gerhard Köbler: http://www.koeblergerhard.de/germanistischewoerterbuecher/gotischeswoerterbuch/GOT-T.pdf.
Köbler, IGW = Gerhard Köbler *Indogermanisches Wörterbuch*, (3. Auflage) 2006 © Gerhard Köbler: http://www.koeblergerhard.de/idgwbhin.html.
Mihăescu, RSEE = H. Mihăescu, *La romanité dans le sud-est de l'Europe*, EA, 1993.
Orel, AED = Vl. Orel, *Albanian Etymological Dictionary*, Bril, Leiden – Boston – Köln, 1998.
Pokorny = Julius Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Band I. Bern und München, 1965.
Poruciuc, 2011 = Adrian Poruciuc, *Two Old Germanisms of East Romance (Romanian ateia 'to dress up' and brânduşă 'crocus') confirmed by West Romance cognates*, în „The Journal of Indo-European Studies", 39, 2011, 3–4, 355–379.
SDIO = *Studii de dialectologie, istoria limbii şi onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha.* Bucureşti, EA, 2011.
Skok, 1930 = Peter Skok, *Gibt es altgermanische Bestandteile in Rumänischen?*, în ZRPh, 50, 1930, p. 257–279.
SSW = Adolf Schullerus, [Sigrid Haldenwang et alii], *Siebenbürgisch-Sächsisches Wörterbuch*, Berlin und Leipzig, W. de Gruyter [etc.], I–VIII, 1908–2006 [Literele A–R].
Topciu – Melonashi = Renata Topciu, Ana Melonashi, Luan Topciu, *Dicţionar albanez-român/ Fjalor shqip-rumanisht*, [Iaşi], Polirom, 2003.

A SUPPLEMENT TO ***DELR***, I (A–B)

(Abstract)

In this article we propose some new etymological solutions to the Romanian words registered with «unknown/ uncertain etymology» in the DELR, I (A–B): *agina, al-pari, alţar*[1,2]*, ateia, bahniţă*[1]*, bandură*[1]*, bălătruc, bâhliţă*[2]*, beanc, bejarcă, betcă, blăndură, blucă, bobonete, boboroade, bodârlău*[2]*, bodroanţe, bogdan*[2]*, borţ, borugă, boşorog, bozgândi, breanc, bulan*[1,2]*, bulău*[1,2]*, bunceag, burtă, buşuma*[1,2]*, buşumi, buşuna*.

Cuvinte-cheie: DELR: *Dicţionarul etimologic al limbii române*; etimologie necunoscută, etimologie nesigură.

Keywords: DELR: *The Etymological Dictionary of the Romanian Language*; unknown etymology, uncertain etymology.

Bucureşti, Şoseaua Iancului nr. 10, apart. 40.
pczboerescu@yahoo.com

BDD-A460 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-27 06:06:25 UTC)